

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.056
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Головацької Юлії Богданівни

на дисертацію **Адамової Ганни Володимирівни** на тему: **«Формування
текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі
публіцистичних текстів німецькою мовою»**, представлену
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі 01 Освіта/Педагогіка
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з галузевими науковими програмами. Глобалізаційні процеси в усіх сферах життєдіяльності призвели до небаченого досі зростання ролі іншомовного спілкування. Україна як держава, що проголосила своїм стратегічним курсом інтеграцію в структури Європейського Союзу, не може досягти цієї мети без кардинальної модернізації системи вищої освіти загалом та підготовки майбутніх перекладачів. Висококваліфікований перекладач сьогодні – одна з найнеобхідніших на ринку праці професій, що забезпечує міжнародну комунікацію в економіці, торгівлі, науці, освіті, туризмі, інших сферах діяльності. Від перекладацької компетентності залежить точність формулювань текстів угод, контрактів, бізнес-планів, інших документів, а також адекватне взаємопорозуміння між фахівцями різних країн у процесі усного спілкування.

Таким чином, важливість формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі є очевидною та беззаперечною.

Не менш вагомою підставою вважати рецензоване дисертаційне дослідження актуальним є необхідність покращення підготовки майбутніх філологів у письмовому перекладі у закладах вищої освіти, а також потреба у

вдосконаленні рівня сформованості у майбутніх філологів текстотвірної компетентності у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою.

Серед низки досліджень, присвячених розробці ефективних методик навчання окремих аспектів письмового перекладу, проблема формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою залишається не вирішеною.

Дисертацію виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теоретичні та методичні засади навчання іноземних мов здобувачів освіти різних рівнів» (номер держреєстрації 0123U101887). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Наукова новизна результатів проведеного дослідження та їх наукова обґрунтованість. Наукові положення, що містяться у дисертаційному дослідженні, є чітко аргументованими та ґрунтуються на сучасних методиках навчання іноземних мов та підготовки перекладачів. Дисертація має наукову новизну, зокрема, у ній вперше теоретично обґрунтовано і розроблено методику формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, яка передбачає поетапне формування визначених текстотвірних навичок та вмінь; використання системи вправ, що корелює з етапами і складається з підсистем вправ, спрямованих на аналіз особливостей публіцистичних текстів німецькою мовою, формування та розвиток навичок та вмінь письмового перекладу публіцистичних текстів; циклічну реалізацію розробленої моделі організації навчання з поступовим нарощуванням труднощів та варіюванням цільових навичок та вмінь; уточнено сутність та зміст текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі; удосконалено принципи та критерії відбору навчального матеріалу, принципи формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних

текстів німецькою мовою, критерії оцінювання рівня сформованості текстотвірної компетентності в письмовому перекладі; подальшого розвитку набуло питання визначення ролі і місця текстотвірної компетентності у структурі професійної компетентності у перекладі.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертаційного дослідження мають вагомe практичне значення, яке полягає у відборі автентичного навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій для викладачів стосовно формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою та розробці навчально-методичного посібника.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Структура дисертації відповідає вимогам до такого виду наукових робіт. У роботі використано 394 праці, з яких 176 – іноземними мовами. Дисертацію ілюстровано 27 таблицями, 11 рисунками та 9 додатками. Основний зміст викладено на 173 сторінках.

Дисертація написана державною мовою та оформлена у вигляді рукопису, що відповідає вимогам, які визначені наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 року.

Вивчення структурних компонентів змісту дисертаційного дослідження:

- ✓ Викладено актуальність теми роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення.
- ✓ Подано інформацію про впровадження основних положень та результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес чотирьох ЗВО: Житомирського державного університету імені Івана Франка, Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса), Одеського національного морського університету, Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
- ✓ Визначено теоретичні передумови формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі

публіцистичних текстів німецькою мовою. Проаналізовано історію розвитку та сучасний стан проблеми навчання письмового перекладу майбутніх філологів. З'ясовано поняття текстотвірної компетентності як компонента перекладацької компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі, визначено її зміст. Відтак, текстотвірна компетентність у письмовому перекладі визначається авторкою як здатність, сформована внаслідок реалізації набутих теоретичних знань та умінь текстосприймання й текстотворення письмових текстів певного жанру, що забезпечують успішність текстотвірної діяльності шляхом інтерпретації закладеного змісту оригіналу засобами мови перекладу, зберігаючи особливості іншомовного висловлювання (с. 60). Виокремлено лінгвостилістичні особливості німецьких публіцистичних текстів на різних рівнях. Виділено основні перекладацькі трансформації, що застосовуються при перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою.

- ✓ Представлено авторську методику формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою. Обґрунтовано принципи формування текстотвірної компетентності у письмовому перекладі: дидактичні (доступності, системності та послідовності, урахування індивідуальних особливостей студентів, міжпредметних зв'язків) та методичні (інтегрованого формування текстотвірної компетентності у письмовому перекладі, збереження жанрово-стилістичних особливостей у перекладі, занурення у професійне середовище перекладача, поступового нагромадження професійної інформації). Визначено етапи формування текстотвірної компетентності у письмовому перекладі. Обґрунтовано систему вправ для формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, яка передбачає поетапність процесу навчання та містить підсистеми і групи вправ. Представлено модель організації навчання з формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у

письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, яка є об'єктивною, системною, універсальною.

- ✓ Описано розробку та організацію експериментального навчання з використанням запропонованої методики, процедуру проведення експерименту, аналіз та інтерпретацію його результатів, а також подано методичні рекомендації щодо формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою. Послідовно представлено результати методичного експерименту із залученням 54 студентів третього курсу спеціальності 035 «Філологія». Достовірність сформульованої гіпотези експерименту успішно підтверджено.
- ✓ Структуровано узагальнено вагомі положення дисертаційного дослідження та розкрито особистий внесок авторки у вирішенні окресленої проблематики.
- ✓ Представлено зразки опитувальників, тексти вправ та експериментальних зрізів, результати доекспериментального та післяекспериментального зрізів, показники рівня сформованості текстотвірної компетентності у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою у студентів контрольної та експериментальної груп на доекспериментальному та післяекспериментальному зрізах.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в наукових публікаціях. Підтвердженням високого рівня валідності результатів наукового пошуку є значна кількість апробацій матеріалів дисертаційного дослідження, зокрема, 14 публікацій, з яких 4 одноосібні статті відображають основні наукові результати дисертації і опубліковані у фахових наукових виданнях України категорії «Б», 5 тез доповідей на наукових конференціях різного рівня, 5 праць, які додатково відображають зміст дисертації.

Наукові праці, оприлюднені за темою дисертаційного дослідження, містять обґрунтовані наукові результати відповідно до поставлених завдань та вирізняються повним та якісним викладом матеріалів дослідження.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Визначену мету дисертаційного дослідження Г. В. Адамової, а саме: теоретично обґрунтувати й розробити методику формування в майбутніх філологів текстотвірної компетентності у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою та експериментально перевірити її ефективності можна вважати досягнутою. Здобувачці вдалось вирішити усі завдання, які зумовлені сформульованою метою.

Високий рівень результативності наукового пошуку є свідченням вмілого застосування авторкою методів наукового дослідження. Використання теоретичних методів, таких як вивчення сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових джерел з перекладознавства, методики навчання іноземних мов, педагогіки, психології, лінгвістики; аналіз нормативних документів, робочих програм; моделювання навчального процесу із застосуванням запропонованої методики уможливили визначення теоретичних передумов дослідження, виявлення вимог до рівня підготовки перекладачів у письмовому перекладі та рівня сформованості в них текстотвірної компетентності.

Застосування емпіричних методів (наукове спостереження за навчальним процесом у закладах вищої освіти України; опитування студентів для визначення інтересів студентів, ефективності запропонованої методики; тестування здобувачів вищої освіти для визначення рівня сформованості в них текстотвірної компетентності у письмовому перекладі на доекспериментальному та післяекспериментальному зрізах; експериментальне навчання з метою формування у студентів текстотвірної компетентності у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою для перевірки ефективності та достовірності розробленої методики; метод математичної статистики – критерій ϕ^* – кутового перетворення Фішера для з'ясування достовірності результатів експериментальної перевірки ефективності авторської методики) дозволили здобувачці ґрунтовно дослідити визначену проблематику.

Відтак, дисертація відзначається логічною послідовністю та структурованістю викладу матеріалу.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертаційного дослідження порушень академічної доброчесності та текстових запозичень не виявлено. Робота є самостійним науковим дослідженням. Ідеї та наукові положення отримані авторкою особисто.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи ґрунтовність, наукову доброчесність та цінність дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідність зазначити певні дискусійні положення та висловити окремі зауваження і побажання:

1. Детально проаналізовану у розділі 1, підрозділі 1.1 історію розвитку та сучасний стан проблеми навчання письмового перекладу майбутніх філологів доцільно було б доповнити аналізом зарубіжного досвіду підготовки письмових перекладачів із визначеного метою дисертаційного дослідження жанру. Цінним, до прикладу, є багатолітній досвід Канади, Сполучених Штатів Америки та низки європейських країн, де підготовка письмових перекладачів є на високому рівні. Така інформація гармонійно доповнила б викладене авторкою на с. 32 дисертації.

2. У підрозділі 1.2, с.60 здобувачка наголошує на потребі аналізу керівних документів нормативної бази щодо регулювання перекладацької діяльності в Україні та за її межами, однак подана інформація (с.61-62) розкриває лише нормативні вимоги до професійної підготовки перекладачів в Україні та вимоги вітчизняного ринку праці. Доцільно було б також проаналізувати міжнародні стандарти нормування перекладацької діяльності та підготовки перекладачів (ISO 17100-2015, ISO 20539:2019).

3. Беручи до уваги стрімкий розвиток програм автоматизованого перекладу, у запропонованій в підрозділі 2.2 групі вправ на аналіз та редагування текстів (с. 125) доцільно пропонувати студентам працювати не лише з програмами машинного перекладу, а й САТ-програмами.

Варто зазначити, що висловлені положення мають рекомендаційний характер та жодним чином не впливають на високу оцінку наукового рівня дисертаційного дослідження та не ставлять під сумнів достовірність отриманих в процесі наукового пошуку результатів.

Висновок. Вивчення дисертаційного дослідження Адамової Ганни Володимирівни «Формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою» та опублікованих за результатами дисертації наукових праць дає підстави стверджувати, що дисертація є самостійною, цілісною, логічно-структурованою, завершеною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення та відповідає вимогам спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертація Адамової Ганни Володимирівни «Формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», що дає підстави для присудження Адамовій Ганні Володимирівні наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Юлія ГОЛОВАЦЬКА

